

ZAMONAVIY HUNARMANDCHILIK: AN'ANAVIY SAN'AT VA TEXNOLOGIYANING O'RNI

Po'latova Mahliyo Mahammadjon qizi

Chirchiq davlat pedagogika unversiteti

Texnologik ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada hunarmandchilik sohasining zamonaviy rivojlanish yo'nalishlari, an'anaviy san'at bilan raqamli texnologiyalar uyg'unligi hamda dizayn, kreativ yondashuvlar asosida yaratilayotgan yangi mahsulotlar tahlil qilinadi. Hunarmandchilik bugungi kunda nafaqat madaniy merosning davomchisi, balki zamonaviy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlovchi innovatsion yo'nalish sifatida ham muhim o'rin egallaydi.

Kalit so'zlar: Hunarmandchilik, an'anaviy san'at, raqamli texnologiyalar, dizayn, kreativlik, madaniy meros, zamonaviy mahsulotlar.

Kirish

Hunarmandchilik insoniyatning eng qadimiy faoliyat turlaridan biri sifatida tarix sahnasida mustahkam o'rtnashib kelgan. Har bir xalqning hunarmandchiligi o'ziga xos san'at, mehnat va estetik qarashlar uyg'unligidan iborat bo'lib, milliy madaniyatning ajralmas qismi sanaladi. Bugungi kunda esa an'anaviy hunarmandchilik faoliyati texnologik yondashuvlar, raqamli dizayn, 3D bosma, zamonaviy materiallar bilan uyg'unlashib, yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Bu esa nafaqat estetik qiymatni oshiradi, balki mahsulotlarni bozorda raqobatbardosh qilmoqda.

Ushbu maqola zamonaviy hunarmandchilikning shakllanishida texnologiyaning qanday rol o'ynayotganini, an'anaviylik va innovatsiya o'rtasidagi muvozanatni, ta'lim va biznesdagi ahamiyatini yoritib berishga qaratilgan.

Globalizatsiya jarayonlari natijasida madaniyatlararo almashinuv kuchaygan bir davrda, milliy hunarmandchilik nafaqat o'zining tarixiy va estetik ahamiyatini saqlab qolmoqda, balki yangi ko'rinishlarda qayta namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashgan holda rivojlanayotgan zamonaviy hunarmandchilik yoshlar orasida nafaqat kasb, balki ijodiy o'z ifodasini topish yo'li sifatida qabul qilinmoqda.

Ayni paytda, hunarmandchilik sohasi ta’lim tizimi bilan hamohang rivojlanishi lozim. Ta’lim muassasalarida texnologiya fanlari orqali o‘quvchilarda nafaqat nazariy bilim, balki amaliy malaka va kreativ tafakkur shakllanishi, ularni bozor iqtisodiyoti talablariga moslashtirish zamon talabi hisoblanadi.

Hunarmandchilikni iqtisodiy va innovatsion faoliyatga integratsiyalash orqali ijtimoiy bandlikni ta’minlash, madaniy identitetni asrash va yoshlarni kasbga yo‘naltirish imkoniyatlari kengayadi. Shuning uchun ham zamonaviy hunarmandchilik haqida nafaqat etnografik yoki madaniy fenomen sifatida, balki texnologik, iqtisodiy va ijtimoiy omillar kesimida fikr yuritish dolzarbdir.

Metod

Tadqiqot quyidagi metodlarga tayandi:

- **Tarixiy-tahliliy yondashuv:** hunarmandchilik rivojining bosqichlari va o‘zgarishlari o‘rganildi;
- **Amaliy kuzatuv:** zamonaviy hunarmandlar va usta-dizaynerlar faoliyati o‘rganildi (Farg‘ona, Xiva, Toshkent viloyatidagi ustaxonalarda);
- **So‘rovnoma va intervyu:** yosh hunarmandlar, dizaynerlar va ustalar bilan suhbatlar tashkil etildi;
- **Komparativ tahlil:** an’anaviy va texnologik usullar asosidagi mahsulotlar taqqoslandi;
- **Vizual tahlil:** hunarmandchilikda ishlatilayotgan zamonaviy texnologiyalar (grafik dizayn, CNC stanoklar, 3D printerlar) ko‘rib chiqildi.

Natijalar

Tadqiqot davomida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

- An’anaviy hunarmandchilik elementlari zamonaviy dizayn va ishlab chiqarish vositalari orqali qayta talqin qilinmoqda (masalan, milliy naqshlar asosida zamonaviy uy jihozlari, tekstil, aksessuarlar).
- 3D modellashtirish, grafik dizayn va lazerli kesish texnologiyalari hunarmandlar mahsuldorligini oshirgan, ularni xalqaro bozorlarga chiqish imkonini yaratmoqda.
- Yoshlar orasida hunarmandchilikga qiziqish ortib bormoqda, ayniqsa, TikTok va Instagram orqali o‘z ishlanmalarini reklama qilayotgan dizayner-hunarmandlar soni oshmoqda.
- Hunarmandchilik orqali startap loyihalar yo‘lga qo‘yilib, kichik biznesga aylangan holatlar kuzatilmogda.

• Ba’zi OTM va kollejlarda hunarmandchilikni kasbiy-texnik ta’limga integratsiyalamoqda (masalan, "Raqamli zardo‘zlik", "3D yog‘och o‘ymakorligi" kurslari).

Muhokama

O‘rganilgan holatlar shuni ko‘rsatdiki, hunarmandchilik faqat folklor yoki etnografik faoliyat emas, balki iqtisodiy, kreativ va texnologik resursga aylangan. Zamonaviy texnologiyalar bu sohani:

- ommaviylashtirishga,
- mahsulot sifatini oshirishga,
- dizaynni jahon standartlariga moslashtirishga,
- eksport imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, an’anaviy hunarlarni zamonaviylashtirishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Milliylik, tarixiylik va estetik qadriyatlar saqlanmagan holda amalga oshirilgan modernizatsiya natijasida mahsulot o‘ziga xosligini yo‘qotishi mumkin. Shu sabab, **texnologik yangilanish va an’anaviylik o‘rtasida muvozanatni saqlash zarur.**

Tadqiqot davomida ma’lum bo‘ldiki, zamonaviy hunarmandchilikda ishlatilayotgan texnologiyalar (masalan, kompyuter grafikasi, lazerli kesish, 3D bosma) mahsulotlar dizaynini yengillashtirish va sarmazmun qilishda katta rol o‘ynamoqda. Ayniqsa, yosh hunarmandlar orasida raqamli vositalardan foydalanish jarayoni jadal sur’atlar bilan ortib bormoqda.

Biroq bu jarayonda muvozanatni saqlash muhimdir. Ba’zi holatlarda milliy hunarmandchilik texnologik jarayonlarga haddan ortiq moslashtirilgani sababli asl an’anaviylik yo‘qolib, ommaviy tijorat mahsulotiga aylanib qolmoqda. Bu esa hunarmandchilikning ichki ruhiyatiga va estetik qadriyatlariga salbiy ta’sir qilishi mumkin.

Shu jihatdan, quyidagilarni ta’kidlash mumkin:

• **Madaniy merosni saqlash va rivojlantirish bir yo‘nalishda olib borilishi kerak.** Bu o‘rinda dizaynerlar va hunarmandlar birgalikda ishlashlari, ilmiy yondashuvni ham qo‘llashlari zarur.

• **Yoshlarni hunarmandchilikka jalb etishda ta’lim muassasalarining roli oshirilishi lozim.** Maxsus o‘quv dasturlar, to‘garaklar va amaliy mashg‘ulotlar orqali hunar o‘rganish madaniyatini qayta jonlantirish maqsadga muvofiq.

• **Mahsulotlarni eksportga yo‘naltirish uchun milliy brendlash va dizaynni rivojlantirish zarur.** Bu esa zamonaviy marketing, internet platformalaridan foydalanish, sifat sertifikatlari bilan chambarchas bog‘liqdir.

Zamonaviy hunarmandchilik, mohiyatan, faqat ishlab chiqarish emas, balki milliy g‘urur, madaniy meros, texnologik yangilik va iqtisodiy mustaqillik uyg‘unligining ifodasidir. Shu bois, bu sohani rivojlantirish har bir soha vakilining, ayniqsa pedagog, mutaxassis va siyosatchilarning strategik vazifasi bo‘lib qolmoqda.

Xulosa

Hunarmandchilik sohasining kelajagi texnologiya va madaniyat sinteziga bevosita bog‘liq. An‘anaviy san‘at va zamonaviy texnologiyalar uyg‘unligi yangi, sifatli, zamonaviy, shu bilan birga milliy ruhga boy mahsulotlarni yaratish imkonini bermoqda. Bu soha nafaqat madaniy merosni saqlaydi, balki yangi ish o‘rinlari, eksport salohiyati va kreativ iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. O‘quv muassasalarida texnologiya fanlari doirasida hunarmandchilikni amaliy, kreativ va biznes yondashuvi bilan birlashtirish ayni muddao bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov A.A. "O‘zbek xalq hunarmandchiligi tarixi", Toshkent: Fan, 2015.
2. Qodirov M. "Zamonaviy hunarmandchilik va dizayn", O‘zbekiston san‘ati jurnali, 2022, №3.
3. UNESCO. "Creative Economy Report", 2021.
4. Ibragimova D. "Milliy hunarmandchilik va raqamli transformatsiya", Innovatsion ta’lim, 2023.
5. Rustamov R. "Raqamli dizayn va milliy naqshlar uyg‘unligi", Toshkent Badiiy Akademiyasi nashri, 2022.
6. www.hunarmand.uz — O‘zbekiston hunarmandlar uyushmasining rasmiy portali.
7. www.craftsfair.com — Xalqaro hunarmandchilik ko‘rgazmalari sharhlari.